בד"א בזמן שמקחו בידו. פירש בקונטרס דרמי עליה למידק לפי שהוא אבל בזמן שאין מקחו בידו אלא שניהם אוחזים בו אינו נאמן דכיון דלא עליה רמיא לא דייק לזכור מי הוה ופריך וניחזי זחי ממאן נקיט אאין מקחו בידו פריך לפירוש הקונטרס דפי' [ג]אלא קבל המעות אלא מאחד מהם והא ודאי מידכר דכיר ממאן קביל זחי ומשני אלא דנקיט זחי מתרוייהו ולא ידיע כו' [א] ולפי זה אמרינן דאפילו אמר שידע לא [ב]להימני משום דלא רמי עליה למידק כך שיטת הקונטרס ומה שפי' דפריך אאין מקחו בידו דקאמר דאינו נאמן ופריך וניחזי זחי ממאן נקט פירוש ולאותו שנתן לו המעות ודאי מתרלה קשה [ד]דמאי יש לנו להאמינו טפי מעד אחד דעלמא דכיון שאין מקחו בידו לא שייך לומר מיגו כדי להאמינו לכן פי' ר"ת [ה] בזמן שמקחו בידו ואז הוא נאמן מטעם מיגו דמאי אמר לא מכרתי או מזרתי וקניתי אבל אין מקחו בידו אינו נאמן דאז לא שייך מיגו ופריך וליחזי זחי ממאן נקט נהי נמי דמקחו בידו אמאי נאמן אם יאמר אמי אלא [ו]קבל המעות לזה נתרלית דמשמע דנאמן בכל ענין ואמאי נאמן הוה מיגו במקום עדים לאמן שהדי דלאותו שנתן המעות נתרלה ומשני דנקיט זחי כו' ולפי זה גרסי' ולא [ז]ידיע[ג] ולא גר' ולא [ח]ידע דמשמע שאין אנו מוששין [ט] לידיעתו דודאי חיישינן לידיעתו אי הוה ידע ולפי זה צ"ל אלא ידע אאם הוה ידע הוה אמרי' נתרלה לזה אך בריש בבא מציעא (דף ג:) גבי שנים אוחזים בטלית דמוקי לה בגמרא במקח וממכר ופריך מקח וממכר ניחזי זחי ממאן נקט ופירש התם רש"י כפי שיטתו דהכא ועוד פירש התם אע"ג דאמר בפ' בתרא דקידושין דבזמן שאין מקחו בידו אינו נאמן והכא הוי כאין מקחו בידו דתרוייהו אדוקין בטלית ואמאי פריך שיהא המוכר נאמן הא מוקמינן התם בדנקט זחי מתרוייהו והשתא ס"ד דלא נקט זחי אלא מחד אך לפר"ת קשה דמאי פריך התם וניחזי זחי ממאן נקיט והא לפירושו אע"ג דלא נקיט זחי אלא מחד אין לנו להאמינו כדפרישית לכך צ"ל [ד] התם וניחזי זחי ממאן נקט כלומר היכי קתני במתני' זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה כו' נשאל למוכר ממאן קבל המעות וליהוי כעד אחד לפטור את מי שמסייע אפי' משבועת היסת ולחייב את שכנגדו שבועה דאוריתא אבל להוציא ממון מזה ולמסור לזה פשיטא דאינו נאמן רק כדפרישית ומשני דנקיט זחי מתרוייהו וגם לפירוש זה גרסי' לא ידע אך אם הוא ידע פשיטא שאנו מוששין לידיעתו לחייב לזה שבועה דאוריתא כדפרישתי: שעומד העד הוא הקיום בלא המשקוף ואינו מחוסר אלא שולח לקנות מיד: **זה כהן וזה לוי.** נשים שילדו בבית אחד אשת כהן ולוי נתין וממזר [ט]: **שלא קרא עליה ערער.** שלא יצא מעורר על הולד לומר זה בנה של אשת ממזר: **היכא דאיכא ליה חזקה דכשרות.** שהיו מוחזקין בו במחזקת כשר: **אבל היכא דליכא ליה חזקה דכשרות.** שלא נודע לבריות מי הוא הכשר ולא יצא אחד מהם ידי ספק: **נאמן בעל המקח.** סיפא דברייתא דלעיל: **זה מכרתי כו'.** אם שנים מעוררין על המקח זה אומר מכרת לי וזה אומר לי מכרת ושני המקח. לקמן מוקי ליה ששניהם נתנו לו דמים כל אחד ואחד דמים שלמים אחד מדעתו ואחד בעל כרחו: **בזמן שמקחו בידו.** דרמיא עליה למידק שלא לחזור [י]לו מזה ולהחזיר לו דמיו ויתן המקח למי שלא נמכר לו דקס ליה במי שפרע [כ] הילכך מידק דייק: **אבל בזמן שאין מקחו בידו.** ושניהם אוחזין בו אינו נאמן דכיון דלאו עליה רמיא תו לא דייק לזכור למי הוא: וניחזי

אין בו משום אסופי [ו]משלטי הדמיה אין בו משום אסופי שייף משחא ומלא כוחלא [ז]רמי חומרי תלי פיתקא ותלי קמיעא אין בו משום אסופי תלי בדיקלי אי מטיא ליה חיה יש בו משום אסופי אם לאו אין בו משום אסופי זרדתא סמיכא למתא יש בו משום אסופי ואם לאו אין בו משום אסופי בי בנישתא [ח]סמיכתא למתא ושכיחי ביה רבים אין בו משום אסופי ואם לאו יש בו משום אסופי אמר אמימר האי פירא דסופלי יש בו משום אסופי חריפתא דנהרא אין בו משום אסופי פשרי יש בו משום אסופי צידי רשות הרבים אין בו משום אסופי רשות הרבים יש בו משום אסופי אמר רבא ובשני רעבון אין בו משום אסופי הא דרבא אהייא אילימא ארשות הרבים איידי דשני רעבון קטלא ליה ואלא אצידי רשות הרבים מאי איריא שני רעבון אפילו בלא שני רעבון אלא כי אתמר דרבא אהא דאמר רב יהודה אמר רבי אבא אמר רבי יהודה בר זבדי אמר רב [א]כל[ב] זמן שבשוק אביו ואמו נאמנים עליו נאסף מן השוק אין נאמנים עליו מאי טעמא אמר רבא הואיל ויצא עליו שם אסופי ואמר רבא [ג]ובשני רעבון אע"פ שנאסף מן השוק אביו ואמו נאמנים עליו אמר רב חסדא [ד]שלשה נאמנים לאלתר אלו הן אסופי חיה ופוטרת חברותיה אסופי הא דאמרן חיה דתניא [ה]חיה נאמנת לומר זה יצא ראשון וזה יצא שני במה דברים אמורים שלא יצתה וחזרה אבל יצתה וחזרה אינה נאמנת רבי אליעזר אומר הוחזקה על עומדה נאמנת ואם לאו אינה נאמנת מאי ביניייהו איכא ביניייהו דאהדר אפה פוטרת חברותיה מאי היא [ו]דתנן [ז]שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות בדקה אחת מהן ונמצאת טמאה היא טמאה וכולן טהורות אמר רב חסדא [ח] שבדקה עצמה כשיעור ווסת תנו רבנן [ט]נאמנת חיה לומר זה כהן וזה לוי זה נתין וזה ממזר במה דברים אמורים שלא קרא [י]עליה שם ערער אבל קרא עליה ערער אינה נאמנת ערער דמאי אילימא ערער חד [כ]והאמר רבי יוחנן אין ערער פחות משנים אלא ערער תרי ואיבעית אימא [ל]לעולם אימא לך ערער חד וכי אמר רבי יוחנן אין ערער פחות משנים הני מילי היכא דאיתא חזקה דכשרות אבל היכא דליכא חזקה דכשרות חד נמי מהימן [מ]נאמן [נ]בעל מקח לומר לזה מכרתי ולזה [ס]אין מכרתי במה דברים אמורים בזמן שמקחו בידו אבל אין מקחו בידו אינו נאמן

וניחזי

אין בו משום אסופי. דאי לאו דכשר הוא לא הוה טרחא ביה למיטהל ליה: **משלטי הדמיה.** איכריו מתוקנים ומיוסרים: **אין בו משום אסופי.** דאי פסול הוא לא הוה מתקנא ליה הואיל ודעתה להשליכו אלא מחמת רעבון הוא שלך. ל"א משלטי הדמיה איכריו גדולים ומלוכן ומזורז אין זה מזנה אלא מבעלה שמתוך תשמיש תדיר הולך מלוכן ומזורז כדאמר במסכת נדה (דף לא.) ג' חדשים אחרונים תשמיש יפה לאשה ויפה לולד שמתוך כך הולך מזורז ומלוכן: **הדמיה.** איכריו כמו הדומי ניהדמיה דעירובין (דף נ.) והדמין מתעבדון דדניאל (ב:): **תלי כוחלא.** סגיבות עיניו ליפותו: **רמי חומרי.** קשרים שעושים לרפואה ומולין לחיצוק דאמרינן במסכת שבת (דף סו:) הנניס יוצאים בקשרים: **תלי פיתקא.** קמיע של כתב: **תלי קמיע.** של עיקרין: **אין בו משום אסופי.** דהא חסה על חייו והוכיח תחילתה שאוהבתו ולא השליכתו למות: **תלי בדיקלא אי מטיא ליה חיה רעה.** ויכולה לטורפו משם יש בו משום אסופי. כללו של דבר כל מקום שיש להבין דלדעת מיתה השליכתהו ולא חסה עליו יש בו משום אסופי: **זרדתא דסמיכא למתא.** אי תלי באילן שאמו זרדתא שלרי"ל בלע"ז אי סמיכא למתא אע"ג דלא מטיא ליה חיה יש בו משום אסופי דאמר בערבי פסחים (פסחים דף קיא:) זרדתא דסמיכא למתא לא פחיתא משתין שידי: **בי כנישתא.** בתי כנסיות שלהם חוץ לעיר הוו ואי לא שכיחי בה רבים כגון אורחים יש לדאג ממזיקים: **פירא דסופלי.** גמגא בחפירה העשויה להטיל שם גרעיני תמרים למאכל בהמות יש בו משום אסופי דחוץ לעיר עבדי ליה ושכיחי בהו מזיקין: **חריפתא דנהרא.** נתנוהו בעריבה והשליכתהו לאמצעית הנהר מקום שהספינות עוברות תמיד אין בו משום אסופי דלכך ערמה להוליכו עד חריפות הנהר שיעברו ספינות שם וימצאוהו: **פישרי.** מקום שיפוע הנהר ע"י הפשרת שלגים שאין דרך ספינות לעבור שם יש בו משום אסופי: **נאמנין עליו.** לומר בניו הוא: **בשני רעבון.** שהרבה נשלכין לא רצו חכמים לפוסלם מחמת יציאת קול: **נאמנים לאלתר.** ולא לאחר זמן אבל כל שאר הנאמנין נאמנים נמי לאחר זמן: **ופוטרת חברותיה.** מן הטומאה כדמפרש: **זה יצא ראשון.** וזכור הוא: **אם הוחזקה על עומדה.** כדמפרש דלא אהדרא אפה נאמנת: **ואם לאו.** דאהדרא אפה אינה נאמנת: **שהיו ישינות.** במסכת נדה (דף סא.) מוקי לה במשולבות ודבוקות זו בזו: **כשיעור ווסת.** לאחר מליאה מיד ובמסכת נדה (דף יד:) מפרש שיעור ווסת

עין משפט נר מצוה

לא א ב מיי' פט"ו מהל' מיקורי איסו"ר הל' ל טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' לב:

לב ג מיי' פ"ב מהל' נחלות הל"י"ד סמג עשין לו טוש"ע חו"מ סי' רעז סעי' יב:

לג ד מיי' פ"ט מהל' מיקורי איסו"ר הל' לב טוש"ע יו"ד סי' קנ סעי' ג [נא]:

לד ה ו מיי' שם פט"ו הל' לב טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' לה:

לה ז מיי' פ"ב מהל' ממרים הל"ד סמג עשין סב טוש"ע חו"מ סי' רכב סעי' ח:

גליון הש"ס

גמ' שלשה נאמנים. עיין מדרש ב"ר ושב ס' פ"ה:

לעזי רש"י

שלרי"ד [שורביי"ר]. חרורד (אילן).

תוס' ר"י הזקן

חיה. מילדה, נאמנת לומר זה בן פלוני וזה בן פלוני. ערעור. על הולד לומר זה בן ממזר. דלית ליה חזקה דכשרות. שלא נודע לבריות מי הוא הכשר והם עדיין בקביעותם שלא יצאו מהבית דנימא דמרובא פריש. לזה מכרתי. אם שנים מערערים על המקח, המוכר נאמן כשנים לומר לזה מכרתי. אינו נאמן. אפילו כעד אחד. פירש"ש ב) שמקחו ביד המוכר מידק דייק המוכר למי מכר כדי שלא יתן מה שמכר לראובן לשמעון, אבל אין מקחו בידו אלא שניהם אדוקים בו אינו נאמן, דכיון דתו לא רמיא עליה לא דייק לזכור מי הוא הלוקח. משמע מלשונו אפילו כעד אחד אינו נאמן, ואע"ג דמסהיד בברי דאנן סהדי דלא מצי למזכר ליה.

מסורת הש"ס

א) [ע' בענין ערך הדם], ב) [תלי תומרא עיון ערך תמרתא דקטפתא], ג) [ר"מכיתא למתא ליתא בכת"י, וכ"כ מרש"י ומהרלא"ש פיתון ו'], ד) [בכת"י: אסופי כל זמן שהוא בשוק. וכ"ה ברי"ף ורא"ש], ה) נדה ס:, ו) [בכת"י נוסף: והוא], וכ"ה בנדה, ושם הוא מימרא דרב יהודה אמר רב], ז) [בכת"י: עליו, וכן בהמשך. וכ"ה ברי"ף ורא"ש, ועי' מאירי], ח) גיטין ט. ב"ב נב. כתובות כו., ט) תוספתא דב"מ פ"א ה"ו, י) [צ"ל לא מכרתי וכ"א ברי"ף ורא"ש], כ) [כרש"י שבריי"ף טפס: ונתמרבו הוולדות זה מזה], ל) [ר"ל ליתא ברש"י שבריי"ף. וכר"ן: נו], מ) [ב"מ מד ע"ב], נ) [יש להוסיף דקס"ד. (רש"ש)], ס) [בדפי"ז כתוב: להימניה], ע) [צ"ל דאמרי. (רש"ש)], פ) [אל"ל נתן], צ) נ"א ידע, ק) נ"א ידיע, ר) נ"א לידיעתנו, [הגהה זו אינה ע"פ מהרש"א כשנים שלפניה, וא"כ.], ש) [אל"ל דכשהמקח],

מוסף רש"י

אבל אין מקחו בידו אינו נאמן. שלא נתן לב לדבר כל כך להיות זכור מאחר שניהם מזרו אחריו בפיקוח דמיה (ב"מ ב:).

מוסף תוספות

א. כלומר ואינו ידוע לנו בעדים מהי שקל מדעתיה ומהי בעל כרחיה ולא גרסינן ולא ידע, רשב"א. ב. (בא"ש בב"מ פ"א אות ד' ותוס' טוך גורסים הר"ח). ג. (עי' מהרש"א שנקט שהגרסא הנכונה כג"א "ולא ידע" וכן הגירסא בא"ש בב"מ שם וכתוס' טוך, אולם הב"ח והגר"א והפלפולא חריפתא מגיהים את הרא"ש שצ"ל "ולא ידוע"). ד. (התוס' טוך מביא את זה בשם ר"ת).

ג) נ"מ נ:, ב) [תוספתא דב"מ פ"א ה"ו, ג) כתובות פה: לה. נ"מ לה. סב: גיטין יד:, ד) לקמן עח: יבמות מו. נ"ב קמ: סנהדרין פ"ב מ"ב, ה) כתובות יג. מ"ק, ו) [כתובות יב:, יד.], ז) [כתובות יג.], ח) יבמות לז., ט) [נ"ל מלעזר וכן איתא בתוספתא לקמן עה. וכן ר' אלעזר אומר כותי וכו' וע"ש תוס' ד"ה כותי וכו' וכן מוכרח עוד שם עה: דהאמר ר' אלעזר אע"פ שנתלבן וכו' ושיטת ר' אלעזר בן שמוע כמ"ש תוס' להדיא יבמות יד: ד"ה פשיטא], י) [לעיל סט.], כ) [עי' סנהדרין ו מוע"כ], ל) [נ"ל לפי לבו של דיין. רש"ש], מ) [לקמן עה:], נ) נ"ל מבנכ, ס) נ"ל ה' בהם, ע) [יתכן שנ"ל יהיה בים. ובנרש"י בכתובות ובסנהדרין שב"כ], פ) [דפרקין ה"ז], צ) [נדפוי"ר: דממתניתין. ותפ"ל דבמתניתין], ק) [יתכן שים להפלים וכשאין מקום ביתו אינו נאמן כשים ואפילו כע"א].

תורה אור השלם

1. כִּי אֶת הַבְּכֹר בֶּן הַשְּׂנוּאָה יַכִּיר לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אֹנוֹ לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה: דברים כא יז

מוסף רש"י

וניחזי זוזי ממאן נקט. קמ"ל את המוכר ממי קיבל דמיה (ב"מ ב:). ולא ידיע הי מדעתו. דסיון הלא עליה רמיא לאסקודי לא דק כולי האי להיות מוכר משהלכו מלפניו הי מדעתיה וכי בעל כרחו, אבל היכא דלא קיבל דמיס אלא מחד מיכרר דכיר ליה (שם). יכיר. את הנכור בן השטוה יכיר, יכירנו לאחרים. שאם אין ב"ד מכירים אותו, נאמן עליו אביו לומר זה בני בכור ליטול פי שנים (בבות מז.). ר' יהודה קאמר לה, נאמן אדם לומר, ואע"פ שמחזיקין אמר בנכור (רשב"ם ב"ב קכז:). זה בן גרושה. וכהן אבל הוא (בבות מז.). לאחר שנבעלתיה המזרחיה ולדה לי זה, אי שנשא אשה גרושה, וקבלת הוא מלכתיב יכיר, מה לי לבנך אחר (רשב"ם ב"ב שם). בן חלוצה. אבל מדרבנן, גזירה חלוצה אטו גרושה, ואע"ג דנפקא לן בינמות (כד.) מדכתיב ואשה גרושה, הא אמרינן התם דקרא אסמכתא בעלמא (רשב"ם ב"ב שם). וחכמים אומרים אינו נאמן. אפשולה קיימי אבל לענין בכור לא פליגי (לקמן עח:). לא בנכור ולא נאמן וכגון שמחזיקין אחר שהוא בכור (רשב"ם ב"ב שם).

המשך בסוף המסכת.

מוסף תוספות

א. כיון שהדבר תלוי בטעם ובסברא אין חילוק בין דין שה לשאר דיינין החלויין בטעם ובסברא לאיזה ענין יש לדמותו. תוס' הרא"ש. (ועי' שיור בתר"פ). ב. דקאמר מה שירצה שליח יעשה וקרי ליה שוחא. תוס' גיטין יד: ד"ה וכאן אמרו. ג. ולשון תוס' בב"ב דף קכז: כיון שנאמן בכל ענין האמינו הכתוב ואפי' על אחד מבניו הקטנים. ד. דאמר את הבכור יכיר בן השנואה יכיר. תוס' רבינו פרץ. ה. דאפילו לזעירי לשון המשנה דקתני מה טיבו של עובר זה משמע דאחי להכשיר בבחה. תוס' כתובות יג: ד"ה מכשיר ועי' מהרש"א.

וניחזי זוזי ממאן נקט. קמ"ל שלא קיבל מעות אלא מאחד מהם הא ולאי מדכיר דכיר זוזי דמאן קבל: **ולא ידיע. אין ידוע לנו: כומן שבעלי דינין עומדין לפניו.** רמיא עליה למדכר שעדיין לא יצאו מפיו. מעגמרו את דינם ואומר אים בעלי דינין עומדין לפניו תו לא רמיא עליה למידכר: **וניחזי וזוטא מאן נקט.** ביד איזהו מהם פסק דין של זכות: **וניהדר ונידייניהו.** למה לי כולי האי למימר אינו נאמן מה לנו ולאמונתו נהדר הוא עצמו אי אחר וידונם לפי טעותם: **כשודא דדייני.** בדין שאינו תלוי בטעם אלא הכל [1]בפיו של דיין כי ההיא דכתובות (דף פה:) דאמר נכסי לטוביה ואמו שני טוביה שניהם קרובים שניהם שכנים ואמרינן שודא דדייני לומר שיתנהג לב הדיין לומר נראה לי שזה היה רגיל אצלו יותר ולזה נתן וכיון שפסק כן אם בא לחזור אינו חוזר ולפיכך אין רוצין לחזור מדין שמא יטנו לבו ללד השני: **כל שבעה.** שעדיין אין אביו מכיר בו אלא יצא מתחת ידי אמו ליכנס לברית מכאן ואילך מוטל על אביו להכירו כדכתיב יכיר: **וחכמים אומרים אינו נאמן.** אבן גרושה וחלוצה הוא דפליגי: **שבודקין את אמו ונאמנת כמאן דרבן גמליאל.** בתמיה למה ליה לרבי למיתנייה לפלוגתא בתרי דוכתי [2]ליתי הא דאבא שאול אמר המם וכן היה אבא שאול אומר כדבריו: **וכאן הוא.** כלומר מיושם הוא: **הדא להכשיר בה.** [3]ר"ג דלא האמינה אלא לעצמה שלא נתחללה מן התרומה אבל לא להכשיר אותו עובר שאם בת היא לא תינשא לכהן. אבא שאול מכשיר אף בבתה הא מתניתין אף בולד קאי שהוא שתוקי: **הניחא למאן דאמר כו'.** בפ"ק דכתובות (דף יג.): **דאי מהתם ה"א הני מילי היכא דרוב כשרים אצלה.** כגון פנויה ורוב העיר משיאין לכהונה אבל היכא דרוב פסולין אצלה כגון אלמנה והיא אומרת מן האנוס הוא או פנויה ואין רוב העיר משיאין לכהונה: **מתני' כל האסורין לבא בקהל מותרין לבא זה בזה.** כגון ממזרי בשתוקי ואע"ג שזה ודאי וזה ספק ואיכא למימר שמא כשר הוא אפ"ה שרי כדילפינן לעיל (דף עג.) בקהל ודאי לא יבא אבל בקהל ספק יבא ובגמרא פריך הא תנא ליה רישא: **ורבי יהודה אוסר.** בגמרא מפרש לה: **ודאן בודאן מותר.** כגון ממזרים ונתינים: **ודאן בספיקן.** כגון ממזרי ונתיני בשתוקי ואפוקי: **ספיקן בודאן.** שתוקי ואפוקי בממזרי ונתיני: **ספיקן בספיקן.** שתוקי בשתוקי אפוקי באפוקי אפוקי בשתוקי: **אסור.** שמא זה כשר וזה פסול: **וכותי.** בגמ' [4]מפרש מאי ספיקייהו. וכותים אותם שהושיב סנחריב בערי שומרון בכתיב (מלכים ב יז) ויבא מלך אשור [5](מנשים מספרוויים) ומכותה ומיתה אריה בהם: ונתגיירו מאימת האריות בכתיב (שם) ויעלם [6](נס את) האריות וגו' וכולה עניינה במלכים: **גמ' וכי תימא ר' יהודה אוסר אגב ממזרת.** דשמעינן ליה דאמר הכי לעיל (דף עב:) רבי יהודה אומר גר לא יצא ממזרת ובמידי אחרינא לא שמעינן דפליג לענין יוחסין: **מידי גר ממזרת קתני.** לעיל דאתי רבי יהודה לאפלוגי עליה: **כל האסורין לבא בקהל.** וגר לאו מן האסורין הוא: הכי

[6]וניחזי זוזי ממאן נקט לא צריכא דנקט מתרוייהו ואמר חד מדעתאי וחד בעל כורחי ולא ידיע הי מדעתו והי לא מדעתו [7]נאמן דיין לומר לזה זכיתי ולזה חייבתי במה דברים אמורים שבעלי דינים עומדים לפניו אבל אין בעלי דינים עומדים לפניו אינו נאמן וניחזי זכותא מאן נקיט לא צריכא דקריע זכותייהו וניהדר ונידייניהו [8]בשודא דדייני אמר רב נחמן [9]שלשה נאמנין על הבכור אלו הן חיה אביו ואמו חיה לאלתר אמו כל שבעה אביו לעולם [10]כדתניא [1]יכיר יכירנו לאחרים מכאן א"ר יהודה נאמן אדם לומר זה בני בכור [2]וכשם שנאמן לומר זה בני בכור כך נאמן לומר זה בן גרושה וזה בן חלוצה וחכמים אומרים אינו נאמן: אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי: מאי בדוקי אילימא [3]שבודקין את אמו ואומרת לכשר נבעלתי נאמנת כמאן כרבן גמליאל תנינא חדא זימנא [4]דתנן היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה אמרה להם מאיש פלוני וכהן הוא רבן גמליאל ור' אליעזר אומרים נאמנת ורבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין ואמר רב יהודה [5] אמר שמואל [6]הלכה כרבן גמליאל [7]חדא להכשיר בה וחדא להכשיר בבתה הניחא למאן דאמר [8]לדברי המכשיר בה פוסל בבתה אלא למ"ד לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה אבא שאול מאי אתא לאשמועינן דאבא שאול עדיפא מדרבן גמליאל דאי מהתם ה"א התם דרוב כשרין אצלה אבל היכא דרוב פסולין אצלה אימא לא צריכא אמר רבא [9]הלכה כאבא שאול: **מתני'** כל האסורין לבא בקהל מותרים לבא זה בזה רבי יהודה אוסר [10]רבי [11]אליעזר אומר [12]ודאן בודאן מותר ודאן בספיקן וספיקן בודאן וספיקן בספיקן אסור [13]ואלו הן הספיקות שתוקי אסופי וכותי: **גמ'** מאי כל האסורין לבא בקהל אילימא ממזירי ונתיני שתוקי ואסופי הא תנא ליה רישא [14] ממזירי ונתיני שתוקי ואסופי מותרים לבא זה בזה ותו ר' יהודה אוסר אהייא אילימא אודאן בספיקן הא מדקתני סיפא ר"א אומר ודאן בודאן מותר ודאן בספיקן וספיקן בספיקן אסור מכלל דר' יהודה לא סבירא ליה וכי תימא ר"י אוסר אגר בממזרת מידי גר בממזרת קתני כל האסורין לבא בקהל קתני אמר רב יהודה הכי

שודא דדייני. פי' בקונטרס בדין שאין תלוי בטעם אלא הכל לפי רואות עיני הדיינין כי ההיא דכתובות (דף פה:) דהתם דאמר נכסי לטוביה ואמו תרי טוביה שניהם קרובים שניהם שכנים ואמר שודא דדייני פירוש למי שמתנהג לב הדיין לומר שזה היה אוהבו יותר מזה לזה נתן וקשה לר"ת דאי בשכרא תליא מילתא כדפי' בקונטרס אמאי לא אמרינן דנהדר ונידייניה דמסתמא לא יהפוך שכרתו לאשונה [2] ועוד פ"ק דגיטין (דף יד:) אמרינן הילך מנה לפלוני כו' תני חדא הלך ומצאו שמת יחזרו ליורשי המשלח ותניא אידך ליורשי מי שנשתלחו לו ומסיק כאן אמרו שודא עדיף והתם אי אפשר לפרש פי' הקונטרס [3] לכן פר"ת שודא דדייני דכל מה שירצה הדיין לעשות יעשה דהפקר ג"ד הפקר ושודא לשון השלכה כמו [4]רמה ביס דמתרגמינן שדי בימא (שמות טו) ורמיה לפר"ת מהניא דפ' מי שהיה נשוי (כתובות דף לד:) גבי שני שטרות שהיו ביום אחד אמו תרוייהו קמיה דרב ששת ומגבי רב ששת לחד מנייהו הדר אתו לקמיה דרב נחמן ומגבייה לאידך אתא קמיה דרב ששת אמר ליה מ"ט עבד מר הכי אמר ליה משום דקדיס פי' שאחד מן השטרות נכתב בבקר והאחד בערב ואמר ליה אמו בירושלים יתבינן דכתבי שעי ואמר ליה ואת מאי דעתך אמר ליה שודא דדייני אמר ליה אנא נמי שודא דדייני אמר ליה אנא דיינא ומר לאו דיינא והשתא לפר"ת ניחא הא דקאמר אנא דיינא ומר לאו דיינא דלדין דיין קבוע לומר דהפקר ג"ד הפקר ורב נחמן היה דיין קבוע אבל לפי' הקונטרס דפי' דבשכרא תליא מילתא מה לנו דיין קבוע פשיטא דשכרא רב נחמן לא הוה עדיפא מ[5]שכרא רב ששת:

כשם שאדם נאמן לומר זה בני בכור כך נאמן לומר זה בני בן גרושה וחלוצה. וא"ת מנ"ל לר' יהודה הא דנאמן לומר זה בני בן גרושה וחלוצה בשלמא זה בני בכור דין הוא שיהא נאמן עליו משום דהוי עוב לולד שע"י כן יטול פי שנים אבל לפוסלו אמאי נאמן וי"ל דהא דנאמן לומר זה בני בכור מיירי במיתום בין הבנים דאומר על קטן שבניו שזה בכור ואפ"ה נאמן ואע"ג שע"י שהוא מעיד על זה שהוא בכור מחזיק את הגדולים לממזרים ורבינו אליאב מפרש דהיינו טעמא דנאמן משום דכתיב כי את הבכור בן השנואה יכיר ואמרינן לעיל (דף סח.) שנואה בנישואיה כלומר שהיא בלתו וקאי יכיר אתרוייהו יכיר שהוא בכור ויכיר שהוא בן גרושה וחלוצה דשנואה בנישואיה וכן מצאתי [6]בירושלמי [והא דקאמר כשם כו' משום דפשטיה דקרא משמע דקאי טפי אהכרת בכור. ת"ל]

אי מהתם ה"א ה"מ היכא דרוב כשרים אצלה. כגון פנויה ורוב העיר משיאין לכהונה וא"ת אמאי לא פריך למאן דאמר (כתובות דף יג.): דמאן דמכשיר אפי' ברוב פסולין אצלה מאי אתא אבא שאול לאשמועינן הוה ליה למיתני מילתא דאבא שאול גבי האי מילתא דרבן גמליאל דכתובות (שם.) כדפריך בסמוך למ"ד לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה וי"ל [7]דמתני' דהתם לא אשמעינן רבן גמליאל מידי אפי' ברוב פסולין כי אם מבריתא דמייתי התם זו עדות שהאשה כשירה לה כו' ולכך איצטריך לאשמועינן הכא מילתא דאבא שאול אגא לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה והיתה מעוברת [8] חד להכשיר בה וחד להכשיר בבתה כדאיתא התם: הכי

ובאו שני טוביה, שניהם קרובים שניהם שכנים ושניהם חכמים שודא דדייני. ואפשר שהפך לבו לאחד רצה ליתן, וכיון שפסק הדין לאחד אם בא לחזור אינו חוזר, לפיכך אין רוצין לחזור ולדון [שמא ישנו לבו לצד השני]. ע"כ פר"ש. והעיקר ונהדר

(ו)נ[דייניהו], ואנו נראה לפי טענותם מי הוא שיזכה ומי הוא שחייב. ומשני שודא דדייני, כדפרישנא, וכל שכן אם לא נתקרב פסק דין שלו שאינו נאמן אלא שיראה הפסק דין, אבל אם הדבר תלוי באומד דעתו של דיין ונתקרב פסק דינו אם היו עדיין עומדים לפניו נאמן, שהרי עדיין בידו לפסוק הדין למי שירצה שעדיין הוא דיין על זה הואיל והם לפניו, אבל הלכו להם [תו אין עליו] תורת דיין ואינו נאמן, אלא או יחזרו ויקבלוהו עליהם לדון או יעשו דיין אחר. **נאמנת.** והולד ראוי לבא בקהל, אבל להשאיר לכהן לכתחילה בענין תרי רובי, שיהיה רוב העיר משיאין נשיהם וכו' ורוב סיעה כשרים, כדאיתא ספ"ק דכתובות [טו, א], מיהו אם נשאת לא תצא. **רוב פסולים.** שרוב העיר פסולים. אי נמי שהיא ארוסה ואמרה לארוס נבעלתי ואם לא לא) בדק את אמו ומתה הולד שתוקי והוי ספק ממזר. **מתני'.** מותרין לבא זה בזה. דקסבר דלא יבא ממזר בקהל ה' בקהל ודאי לא יבא הא בקהל ספק יבא.

עין משפט נר מצוה

לו א ב טוש"ע או"מ סי' כג: לז ג מיי' פ"ב מהל' נחלות הל"ד סמג עשין ל טוש"ע חו"מ סי' רעו סעי' יב:

לח ד מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הלכה טו סמג לאוין קכה:

לט ה מיי' שם הל"י וסמג שם טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' כו:

מ ו ז ח מיי' שם הל"ח ופי"ח הל"ד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ח:

מא ט מיי' שם פט"ו הל' כא סמג לאוין קח טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' כד:

מב י מיי' שם הל' כג טור שו"ע שם סעי' כו וסעי' לא [וסעי' לו]:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שבודקין וכו' ליתני הא דאבא שאול. ע' מוזן דף פב ע"ב תד"ה תניא:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תדא וכו' דד"ג לא האמינה:

תוס' ר"י הזקן

ונחזי זוזי. קס"ד שלא קבל מעות אלא מאחד, הילכך ודאי זכור הוא ממי קבל המעות, הילכך נשאל ממי קבל דמים דודאי זכור הוא על זה ויהא נאמן לומר לזה מכרתי. ולא ידיע. כתב ר"ש בריש מציעא (ב. ב) ולא ידענן גרסינן, ולא ידע לא גרסינן, אע"פ שהוא אומר לזה מכרתי וקבלתי המעות מדעתי אינו נאמן דאגן שהדי שאינו זכור כל כך משהלכו מלפניו. ופירש הכי לא צריכא, לעולם אם לא קבל מעות אלא מהאחד אע"פ שאין המקח בידו נאמן כשנים, והא דאמרינן שאין נאמן אפילו כאחד כשאין המקח יוצא מתחת ידי, מיירי שלקח מעות משניהם ואומר לזה מכרתי וקבלתי המעות ברצוני הוא דאינו נאמן אפילו כאחד, דאגן שהדי דלא דכיר מעי לקח ברצונו, ואף לנו אין ידוע הילכך הו"ל דין שנים אוחזין בטלית. וזה תימה גדול כשהמקח יצא מידו ולא קבל מעות אלא מאחד אמאי יהא נאמן כשנים, וכשקבל משנים ומעיד לזה מכרתי אמאי לא יהא נאמן כעד אחד. ועיקר הפירוש שמקחו בידו נאמן כשנים שהרי בידו ליתנו למי שירצה, והוי אידך מוציא מחבירו ועליו הראיה, הילכך נאמן כשנים אם לא יביא האחר עדים. (ב) אינו נאמן כשנים, אפילו כעד אחד. ומותיב ונחזי זוזי, כלומר יעיד ממי לקח המעות ויהא עדותו עדות כעד אחד דודאי זכור הוא ממי לקח המעות. לא צריכא, כלומר אע"פ שאין המקח בידו נאמן כעד אחד, והכא מיירי שאינו זכור אף ממי שלקח המעות, דמיירי שלקח משניהם, ולא ידע גרסינן, כלומר הוא אינו זכור ואינו נאמן דקאמר מטעם שאין שם עדות כלל הילכך הו"ל דין שנים אוחזין בטלית. **נאמן דיין.** ומסתברא דביחיד שקבלוהו עליהם לדון להם זה הדין מיירי. **כשבעלי דינים עומדים לפני.** עדיין הוא דיין ונאמן. זכותא. ביד איזה מהן הוא פסק דין של זכות. דקרייע. שנתקרב. **שודא** דדייני. כגון ההיא דכתובות [פה. ב] דאמר נכסי לטוביה

הכי קאמר כל האסורים לבא בקהל כהונה ומאי נינהו גיורת פחותה כו'. וא"ת אמאי לא פריך הא תנא ליה רישא דגר מותר בממזרת כדפריך לעיל וי"ל דלאו עיקר קושיא היא דפריך הא תנא ליה רישא אלא עיקריה אתידן קושיא סמיך ר' יהודה אוסר אהייא: **והרי** גר דמותר בכהנת ומותר בממזרת. וא"ת מאי פריך והרי הטעם שהוא מותר לפי שלא הוזהרו כשרות להינשא לפסולים ולא משום הכשר גר הוא דלעולם אמרינן דכהן אסור בגיורת ומותר אסור ר"ל כל שמותר לבא בקהל מטעם יחוס אסור ליקח ממזרת ונראה לפרש[א] הרי גר שנשא בת ישראל שהבת מותרת לכהן ומותרת בממזר כר"א בן יעקב וכה"ג פריך בסמוך:

דת"ק סבר ממזר מאחותו הוי ממזר. ואם תאמר היכי משמע פלוגתייהו ממתני' ופירש הקונטרס דה"ק כל הגולדים מאיסור ערוה ממזרים הם ומותרים לבא זה בזה בני חייבי כריתות בבני חייבי מיתות[ב] עכ"ל ולא נהירא דדוחק הוא[ג] לכך פר"י דה"ק [ד]כל האסורין לבא בקהל [ה]שאפילו קידושין אין תופסין בהם[ד] כגון חייבי כריתות מותרין לבא זה בזה כלומר כל שבא מאיסור תפיסת הקידושין דהיינו בני חייבי כריתות וחייבי מיתות דאין קידושין תופסין בהם כולן מותרין לבא זה בזה דקסבר יש ממזר מכל דבר דלא תפסי קידושין: **מאי** קא משמע לן תנינא בו' ר' יהושע אומר כל שחייבין עליו מיתת בית דין. ופירושו כמו תניא מדא זימנא דלעיל[ה] דאבא שאול דהוה ליה למיתניה התם גבי מילתא דר' יהושע וכן היה ר' יהודה אומר כדבריו וא"ת אמאי איצטריך למיפרך תניא ליפרך דר' יהודה אדר' יהודה דהכא קאמר ר' יהודה דאין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד ובמסכת יבמות (דף מט.) קאמר לא יגלה כף אביו[ו] חייבי באונסת אביו שהיא בלאו וסמיך ליה לא יבא ממזר משמע שממזר הוה אפי' מחייבי לאוין דהא ר' יהודה נמי דרים סמוכים במשנה תורה[ז] וי"ל דר' יהודה סבר התם דאשת אב דכתיב בין לא יקח ובין לא יגלה הוי מיותר דהשתא אונסת אביו לא יקח כדכתיב לא יגלה כף אביו אשתו מיבעיא וא"כ למידרשיה ולומר דלא יבא ממזר דוקא מאשת אביו ולימא הכי מלא יקח עד לא יגלה דהיינו אשת אביו הוי ממזר טפי לא הוי ממזר[ד]:

ושניהם

הכי קאמר כל האסורים לבא בקהל כהונה ומאי נינהו גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד ודלא [ו]כר' שמעון בן יוחי מותרין לבוא זה בזה ונוקמה בבת שלש שנים ויום אחד ואפי' לר' שמעון בן יוחי א"כ [ז]מצידה תברה אלא טעמא דבת שלש שנים ויום אחד הא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד דמותרת לבא בקהל כהונה אסורה לבוא זה בזה הרי פחותה מבת שלש שנים ויום אחד לר"ש בן יוחי דמותרת לבא בקהל כהונה ומותרות לבא זה בזה וכללא הוא דכל האסורים לבא בקהל כהונה מותרין לבא זה בזה והרי אלמנה וגרושה וחללה וזונה דאסורים לבא בקהל כהונה ואסורים לבא זה בזה ותו הא מותר אסור והרי גר [ח]שמותר בכהנת[ד] ומותר בממזרת אלא אמר רב נתן בר הושעיא ה"ק כל שכהן אסור לישא את בתו ומאי ניהו גר שנשא גיורת [ט]וכר' אליעזר בן יעקב מותרין לבא זה בזה וכללא הוא דכל שכהן אסור לישא את בתו מותרים לבא זה בזה הרי חלל שנשא בת ישראל דכהן אסור לישא בתו ואסורין נמי לבא זה בזה לא קשיא [י]כר' דוסתאי בן יהודה והרי חלל שנשא חללה וכהן אסור לישא בתו ואסור נמי לבא זה בזה ותו הא מותר אסור והרי גר שנשא בת ישראל [יא]וכהן מותר לישא בתו ומותרין לבא זה בזה אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הכא ממזר מאחותו וממזר מאשת איש איכא בינייהו ת"ק סבר [יב]אפי' ממזר מאחותו נמי הוי ממזר ור' יהודה סבר מאשת איש הוי ממזר מאחותו לא הוי ממזר מאי קמ"ל [יג]תנינא איזהו ממזר כל שהוא [יד]בלא יבא דברי ר' עקיבא שמעון התימני אומר כל שחייבין עליו כרת בידי שמים [טו]והלכה כדבריו ר' יהושע אומר כל שחייבין עליו מיתת ב"ד אלא אמר רבא גר עמוני ומואבי איכא בינייהו והכי קאמר כל האסורים לבא בקהל ומאי ניהו גר עמוני ומואבי מותרין לבא זה בזה אי הכי [טז]מאי ר' יהודה אוסר ה"ק אע"פ שרבי יהודה אוסר גר בממזרת[ב] הני מילי גר דראוי לבא בקהל אבל גר עמוני ומואבי דאין ראויין לבא בקהל לא תנו רבנן [יז]בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני ומואבי מצרי ואדומי כותי ונתין חלל וממזר שבאו על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל [פסלוה] [יח]ר' יוסי אומר כל שזרעו פסול פסול פוסל וכל שאין זרעו פסול אינו פוסל רבן שמעון בן גמליאל אומר כל

הכי קאמר. כלומר לעולם ר' יהודה אגר בממזרת קאי דשמע ליה לת"ק דאייתי בה והאי בקהל [ו]דקאמרת קהל כהונה הוא דכהן אסור בגיורת ואפי' פחותה מבת ג' שנים דלאו בת ביאה היא ואין שם משום משגל זנות דכתיב (יחזקאל מד) כי אם בתולות מזרע בית ישראל[ח]: **ודלא כר"ש.** דאמר לקמן בפירקין (דף עח.) גיורת פחותה מבת ג' כשירה לכהונה. וה"ק כל האסורין לבא בקהל כהונה ומאי ניהו דמרבי האי כללא יתר על הראשונים שאסורין בקהל ישראל גיורת שפחותה מבת שלש שנים וכ"ש יתירה על בת שלש שנים מותרין הכי אסורין גיורות וממזרים ונתיני ושמוקי לבא זה בזה: **ונוקמה בבת שלש.** ולא בפחות וימא דפחותה מותרת לכהן ובה לא אייתי: **א"כ.** דכר"ש מיתוקמא דפחותה מותרת לכהונה והוא לא התיר לבא בממזרת אלא האסורין לבא בכהונה הוי משמע האי דפחותה אית ליה דאסורה לממזר: **מצידה תברה.** תשובתו מוכנת לגידו: **אסורין לבא זה בזה.** בתמיה היא בממזר וממזר בה והרי גיורת וכו' דכיון דקהל גריס לאו קהל הוא לא שנא פחותה ל"ש יתירה ועל כרחין תנא דידן מדשרי יתירה על בת שלש לממזר ש"מ אית ליה קהל גריס לא איקרי קהל: **וכללא הוא.** בתמיה דכל האסורין לכהן מותרין לממזר: **ותו הא מותר אסור.** מדלא התיר לבא בממזרת[ט] אלא האסורות לכהנים הא המותר בקהל כהונה אסור בממזרת: **והרי גר כו'.** כיון דאית ליה קהל גריס לא איקרי קהל: **אלא אמר רב נתן.** לא תימא כל האסורין דתקשי לך אלמנה לכ"ג ותיקשי לך גר מדוקיא אלא ה"ק ת"ק כל שבתו אסורה לכהונה ומאי ניהו דמוסיף האי כללא על האסורין לישראל גר שנשא גיורת וכר' אליעזר בן יעקב דאמר במתני' (לקמן דף עז.) גר שנשא גיורת בתו פסולה לכהונה מותרים לבא זה בזה והיינו גר מותר בממזרת וממזר בו דאילו בגר שנשא ישראלית לא מצית לאוקמה דמאן שמעת ליה דאמר כהן אסור לישא בתו ר' יהודה דאמר במתני' (שם) בת גר זכר כבת חלל זכר ומדסיפא ר' יהודה דקתני ר' יהודה אוסר רישא לאו ר' יהודה להכי מוקמי לה כר"א בן יעקב ושמעיה ר' יהודה לת"ק דאית ליה קהל גריס לא איקרי קהל ופליג עליה: **כר' דוסתאי כר' יהודה.** ס"ל לתנא דידן דאמר (שם) בנות ישראל מקוה טהרה לחללים: **ותו הא המותר.** לישא כהן בתו אסור לבא באסורין: **והרי גר שנשא בת ישראל כו'.** ומותר לבא בממזרים דהא אמר קהל גריס לאו קהל הוא: **ממזר מאחותו.** כריתות: **ממזר מאשת**

איש. מיתות[ב]: **איכא בינייהו.** [ג]לאו בגר מיפליגו אלא דקסבר[ד] יש ממזר מחייבי כריתות וה"ק כל הגולדים מאיסורי ערוה ממזרים הם ומותרים לבא זה בזה [ה]הני חייבי כריתות בבני חייבי מיתות כגון א"א דכולן ממזרים הם ור' יהודה אוסר [ו]לבא חייבי כריתות בבני חייבי מיתות דקסבר אין ממזר אלא מחייבי מיתות וטעמא מפורש ביבמות (דף מט.): **תניא.** פלוגתא אחריתי במתני' בתנאי אחריני ולמה ליה לרבי למיתני לתרתי בני ניתני התם לגבי ר' יהושע וכן היה ר' יהודה אומר כדבריו: **שהוא בלא יבא.** אע"פ שאינו אלא בלאו הולד ממזר: **כל שחייבין.** על אותה בילה כרת בידי שמים: **כל שחייבין עליו מיתת ב"ד.** אבל חייבי כריתות לא וטעמא דכולהו מפרש ביבמות (שם): **זה בזה.** הם בממזרים וממזרים בהם: **אי הכי אמאי ר' יהודה אוסר.** הני ודאי לא אתי דקסבר: **ה"ק.** כלומר וכולה חד תנא הוא: **בן ט' שנים ויום אחד.** שהוא גר עמוני וכו' דבכי האי זימנא חזי לביאה: **פסלוה.** לכהנת מן התרומה ומן הכהונה ולויה וישראלית מלישא לכהן: **כל שזרעו פסול.** מן הכהונה פוסל את אשתו מן הכהונה ולקמן מפרש מאי בינייהו:

כל

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל"ג סמג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ח:

מד ב מיי' שם פט"ו הל"א סמג לאוין קיז טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' יג:

מה ג מיי' שם פי"ח הל"ג סמג לאוין קכא טוש"ע שם סי' ו סעי' ח וע"ש בנ"י:

מוסף רש"י

איזהו ממזר כל שהוא בלא יבא. כל קולבה שהיא בלאו ואפילו אין בה כרת, כגון אונסת לחייבי וכו' יהודה הויא בלאו דלא יגלה כף אביו, ומתמה קולבה לחייבי, וכגון נושא מלאתו דהוי בלא יבא ובו' לאו דקולבה בלא כרת (יבמות מט.). **כל שחייבין עליו כרת.** אבל נושא מלאתו לא הוי ממזר (שם). **בן תשע שנים ויום אחד.** שהוא גר עמוני ומואבי כו'. לאסורין לבא בקהל, מצרי ואדומי. עד דור שלישי בעשה, כותי ונתין. בלא תתמלן בם, דקסבר כותים גרי אריות הן, חלל. פסול לכהונה, פסלוה. אם בת כהן מן התרומה ולויה וישראלית לישא לכהונה עולמית (יבמות פח.).

תוס' ר"י הזקן

גמ'. ומאי ניהו. דלא איירי בהו בריישא דמתני'. זה בזה. לישא ממזרת או שתוקית. אי הכי [וכו']. דהני (וכו') דאי לא אקרי קהל. בן ט' שנים ויום אחד. כלומר בן ט' שלמים ביאתו ביאה, וכן בת ג' ויום אחד פי' בת ג' דניהוו שלמים [ד]לקח* קצת משנה אחרת. פסלוה. לכהנת מן הכהונה ומן התרומה, ולויה וישראלית מלינשא לכהן. כל שזרעו פסול. שמקצת זרעו פסול אע"פ שקצתו כשר, כגון גר עמוני ומואבי שזכריו פסולים ונקבותיו כשרות. פוסל. אשה בביאתו ובהא פליג עליה רשב"ג. וכל שאין זרעו פסול. כלל, כגון מצרי שני שזרעו הוא דור שלישי הוא אינו פוסל אשה בביאתו ובהא פליג ר' יוסי אח"ק.

*אולי צ"ל: שיכנס קצת בשנה אחרת

תורה אור השלם

ו. לא יָבא ממזר בקהל יְיָ גם דור עשירי לא יָבא לו בְּקָהַל יְיָ: דברים כג ג

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה ממזר וכו' מיתות ב"ד הס"ד:

מוסף תוספות

א. דסמיך אהא דמצי למיפרך. ת"י במהרש"א. ועי' תוס' הרא"ש שיש לו גירסא אחרת בגמ' ומפרש באופן אחר. ב. דאין לפרש כל האסורים לבא בקהל אממזרים קאי דר' יהודה נמי הכי אית ליה דכל ממזרים מותרים לבא זה בזה, תוס' הרא"ש. ג. דחייבי לאוין נמי אסורים לבא בקהל. שם. ד. כלומר שאינם נדבקין בכל קהל שיש קהל שאין להם בו תפיסת קדושין. שם.

(א) [יבמות ס: לקמן עח.], ג) [בעיון ערך לד ה גרים בשם רבינו חננאל מ"כ מלמה תברה ע"ש], ג) [בדפו"ר: דמותר בכהונה, ועי' תוס"ר], ד) [לעיל עב ע"ב], ה) [יבמות מ.], לקמן עז.], ו) [לעיל סד. מו.], לקמן עז.], ז) [בכת"י: דכהן], ח) [תיבת אפי' ליתא בכת"י ובדפו"ר וטוסף ע"פ הרש"ל, אתנם גם בתוס' ועו"ר ליתא], ט) יבמות מט. אפרי פ' חלה, י) [בכת"י: אמאי. וכ"ה ברש"ל], כ) לעיל עב., ל) יבמות סח. [תוספתא דאהלה רפ"ו], מ) יבמות סט., נ) [ל"ל דקאמר. רש"ל], ס) [עי' לקמן עח סוע"ב], ע) [בס"ל: ממזר], פ) [בדפו"ר ודפו"י: ולאו], צ) [בכת"י כתוב: אלא מ"ש בסר יש], ק) [ל"ל בני. [רש"ש] (וכ"ה בתוס' בשמו)], ר) [ל"ל אוסר לבני חייבי (רש"ש)], ש) [ל"ל כל האסורין לבא בקהל שאין קדושין תופסין בהן כגון אפי' חייבי כריתות כו'. רש"ל], ת) [בדפו"ר: אפילו שאין קידושין תופסין וכו'. ולפנינו ברש"ל], א) [בעמוד א], ב) [בדברים כג], ג) [יבמות ד ע"א], ד) [שם מט סוע"ב, ע"ש],

(ה) [יבמות ס: לקמן עח.], ו) [בעיון ערך לד ה גרים בשם רבינו חננאל מ"כ מלמה תברה ע"ש], ז) [בדפו"ר: דמותר בכהונה, ועי' תוס"ר], ח) [לעיל עב ע"ב], ט) [יבמות מ.], לקמן עז.], י) [לעיל סד. מו.], לקמן עז.], כ) [בכת"י: דכהן], ל) [תיבת אפי' ליתא בכת"י ובדפו"ר וטוסף ע"פ הרש"ל, אתנם גם בתוס' ועו"ר ליתא], מ) יבמות מט. אפרי פ' חלה, נ) [בכת"י: אמאי. וכ"ה ברש"ל], ס) לעיל עב., ע) יבמות סח. [תוספתא דאהלה רפ"ו], פ) יבמות סט., צ) [ל"ל דקאמר. רש"ל], ק) [עי' לקמן עח סוע"ב], ר) [בדפו"ר ודפו"י: ולאו], ש) [בכת"י כתוב: אלא מ"ש בסר יש], ת) [ל"ל בני. [רש"ש] (וכ"ה בתוס' בשמו)], א) [ל"ל אוסר לבני חייבי (רש"ש)], ב) [ל"ל כל האסורין לבא בקהל שאין קדושין תופסין בהן כגון אפי' חייבי כריתות כו'. רש"ל], ג) [בדפו"ר: אפילו שאין קידושין תופסין וכו'. ולפנינו ברש"ל], ד) [בעמוד א], ה) [בדברים כג], ו) [יבמות ד ע"א], ז) [שם מט סוע"ב, ע"ש],

כל שאתה נושא בתו. לכהן קאמר ולקמן מפרש: **מגרי שני איכא בינייהו.** לתנא קמא כל מגרי סתם האסור בקהל קאמר ואפילו שני ומיהו שלישי ולהו מגרי קרי ליה דישראל מעליא הוא: **מכהן גדול באלמנה.** שמצינו שמחללה בביאתו כדילפינן לה לקמן (דף עז.) מלא יחללו שני חילולין במשמע מדלא כתיב לא יחל אחד לה ואחד לזרעו ופוסל את ב) אשה בביאתו: **אף כל כו'.** ומגרי שני ביאתו בעבירה הוי: **גר עמוני ומואבי איכא בינייהו.** לרבי יוסי פוסל דהא יש מזרעו שהוא פסול שהזכרים אסורים איסור עולם ולרבן שמעון הואיל ובתו כשרה דעמוני ולא עמונית אלמנתו נמי כשרה: **מה כהן גדול באלמנה שזרעו ממנה פסול.** חלל: **אלמנה עיסה.** בכתובות (דף יד.) מפרש אלמנת ספק חלל שהיתה מעורבת בספקות בעלה היה ספק והיא בתה מכתו דהויא לה ספק ספיקא: **למעוטי אלמנה עיסה.** דהואיל דאי אתה נושא בתו שמא חלל היה ותנן (לקמן עז.) בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם אי אתה נושא אלמנתו: **ספק ספיקא.** ג) בעלה היה ספק והיא בתה מכתו להיפסל: **הלל שונה.** משנה אחת בברייתא עשרה יוחסין כו' וכל האסורין שבהם מותרין לבא בזה: **ארוסה שעיברה.** ואין ידוע אם מארוס אם מאיש אחר: **הולד שתוקי.** שמא מארוס וכשר שמא מאחר ופסול: **ורב אמר הולד ממזר.** ולאי דאמרינן מרובא דעלמא הוא והכל פסולין אצלה אלמא לרב ספק כולאי משוי ליה כתנא קמא דאמר ספיקן בולדן מותר: **דאי איתמר בהא.** גבי שתוקי דתמניתין הבא מן הפנויה: **בההוא קאמר רב.** הלכה כרבי אליעזר דאסור בממזרת משום דרובא הוי כשרים אצלה והא דאסור בבת ישראל משום דשתוקי הוא: **מדין כהונה.** אם היה האמרוס כהן: **מי ידעינן אבוה מנו.** דניפוק נכסי משאר יורשי של האמרוס ויתיב להאי: **דחפים.** נכסי האמרוס משמת ואמר אבי היה ואשמעינן שמואל דמפקינן להו מייניה: הכי גרסינן **פגיש וכן רבי אליעזר אומר כו': עשאוהו כגר לאחר עשרה דורות.** לפי שנתייחסו בישראל ונראין כישראל ואסור בפסולות לקהל שמא יאמרו ישראל נשא פסולה: **הפס.** גבי גר וממזרת: **גר ישן.** והרואה אינו מכירו לפנים ד) לסבור שהוא ישראל הבא מישראלית: **והממזרת חדשה.** כלומר ידועה ומיכרת לממזרת: **אמרי ישראל נסיב ממזרת.** הרואה אומר ישראל נשא ממזרת: **אידי ואידי להדדי הוא.** ה) ואי גריס יסיס הם המחזיקין את זה בכשרות מחזיקין גם את זו בכשרות:

ר'

ושניהם לא למדוה אלא מכ"ג באלמנה. וא"ת מאי קאמר דלמדוה מכ"ג והא עיקר דרשה נפקא לן בפ' אלמנה לכה"ג (יבמות דף סח.) מכי תהיה לאיש זר) דכיון שנבעלה לפסול לה פסלה וי"ל דה"ק דלא תיקשי להו מכה"ג באלמנה דמצינו למילף מינייה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה כדמפרש גמרא בסמוך וכן לריך לומר בריש מסכת נדה (דף ג.) גבי שניהם לא למדוה אלא זה בזה. וא"ת **ובולן** מותרין לבא זה בזה. וא"ת מאי וכולן ופי' בקונטרס כל האסורין מותרין לבא זה בזה קשה לר"י דמידי כל האסורין קתני ונראה לר"י לפרש דכל אחד ואחד מותר במינו והיינו דלא כרבי אליעזר דמתניתין דלדידיה ספיקן בספיקן אסור עוד יש לומר ומותרין לבא זה בזה כסדר דמתני' ונראה דהלכה כרבי אליעזר דהא רב פסיק כוותיה והלכה כרב באיסורי לגבי שמואל ה) ועוד דרבא נמי סבר דהלכה כרבי אליעזר בפרק המולך (יבמות דף לז.) גבי ספק בן ט' לראשון ובן ז' לאחרון והלכה כרבא: **כותי לא ישא כותית.** וא"ת היאך מסופק מ"ט והא רבי ו) אליעזר גופיה קאמר במתניתין (לעיל דף עד.) דספיקן בספיקן אסור וכותי הוא מן הספיקות כדתנן במתניתין ונראה להר"מ דהכי פירושו שהרי אם שניהם ממזרים היתר גמור הוא ואפילו אם אחד ממזר ז) והאחד אינו ממזר מכל מקום גר הוא ומותר בממזרת ח) ולא דמי לשאר ספיקות דמתניתין דשתוקי ואסופי: ורבי

כל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו וכל שאי אתה נושא בתו אי אתה נושא אלמנתו [6]מאי איכא בין תנא קמא ובין ר' יוסי א"ר יוחנן מצרי שני איכא בינייהו ושניהם לא למדוה אלא מכהן גדול באלמנה דתנא קמא סבר כי כהן גדול באלמנה מה כהן גדול באלמנה שביאתו בעבירה ופוסל בה אף כל שביאתו בעבירה פוסל ורבי יוסי סבר כי כ"ג באלמנה מה כ"ג באלמנה שזרעו פסול ופוסל אף כל שזרעו פסול פוסל לאפוקי מצרי שני שאין זרעו פסול דאמר קרא [1]בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה' רשב"ג אומר כל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו וכל שאי אתה נושא את בתו אי אתה נושא אלמנתו מאי איכא בין ר' יוסי לרשב"ג אמר עולא גר עמוני ומואבי איכא בינייהו ושניהם לא למדוה אלא מכהן גדול באלמנה דר' יוסי סבר כי כ"ג באלמנה מה כהן גדול באלמנה שזרעו פסול ופוסל אף כל שזרעו פסול ורשב"ג כבהן גדול באלמנה מה כ"ג באלמנה שכל זרעו פסול אף כל שכל זרעו פסול אפילו נקבות לאפוקי גר עמוני ומואבי דנקבות הוו כשרות לבא בקהל [2]דאמר מר עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית אמר רב חסדא הכל מודים באלמנת עיסה שפסולה לכהונה מאן מיקל בהני תנאי רבן שמעון בן גמליאל וקאמר כל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו וכל שאי אתה נושא בתו אי אתה נושא אלמנתו למעוטי מאי למעוטי אלמנת עיסה שפסולה לכהונה [3]לאפוקי מדהני תנאי [7]דתנן העיד רבי יהושע ור' יהודה בן בתירא על אלמנת עיסה שכשירה [8]לכהונה מאי טעמא הוי ספק ספיקא וספק ספיקא לקולא: [9]ודאן בודאן מותר: [10]אמר רב יהודה אמר רב הלכה כרבי [11]אליעזר כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי הלל שונה עשרה יוחסים עלו מבבל וכולם מותרים לבא זה בזה ואת אמרת הלכה כרבי [12]אליעזר ורמי דרב אדרב ורמי דשמואל אדשמואל דאיתמר [13]ארוסה שעיברה רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי רב אמר הולד ממזר ומותר בממזרת ושמואל אמר [14]הולד שתוקי ואסור בממזרת איפוך רב אמר הולד שתוקי ושמואל אמר הולד ממזר תרתי למה לי צריכא דאי איתמר בהא בהא קאמר רב משום דרוב כשרים אצלה אבל התם דרוב פסולים אצלה אימא מודי לשמואל ואי איתמר בהך בהא קאמר רב משום דאיכא למיתלה בארום אבל בהא אימא מודי לשמואל צריכא ואי בעית אימא לעולם לא תיפוך ומאי ממזר דקאמר רב לאו מותר בממזרת אלא דאסור בבת ישראל ושמואל אמר הולד שתוקי דאסור בבת ישראל אי הכי היינו דרב אלא מאי שתוקי שמשתקין אותו מדין כהונה פשיטא השתא מדין ישראל משתקינן ליה מדין כהונה מיבעי אלא מאי שתוקי שמשתקין אותו מנכסי אביו פשיטא מי ידעינן אבוה מנו לא צריכא דתפס ואי בעית אימא מאי שתוקי בדוקי שבודקים את אמו ואומרת לכשר נבעלתי נאמנת כמאן כר"ג האמר שמואל חדא זימנא [15]דתנן היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא ר"ג ורבי אליעזר אומרים נאמנת רבי יהושע אומר אינה נאמנת ואמר רב יהודה אמר שמואל [16]הלכה כרבן גמליאל צריכא דאי מהתם הוה אמינא התם רוב כשרים אצלה אבל הכא דרוב פסולים אצלה אימא לא צריכא תניא וכן [17]רבי אלעזר [18]אומר כותי לא ישא כותית מאי טעמא אמר רב יוסף עשאוהו כגר לאחר עשרה דורות דתניא גר עד עשרה דורות מותר בממזרת מכאן ואילך אסור בממזרת [19]ויש אומרים [20]עד שישתקע שם עבודת כוכבים ממנו א"ל אביי מי דמי התם גר ישן וממזרת חדשה אמרי בר ישראל הוא דקא נסיב ממזרת הכא אידי ואידי כי הדדי נינהו [21]אלא כי אתא רב דימי אמר רבי אלעזר סבר לה כרבי ישמעאל

ורבי

מסורת הש"ס

ה) יבמות סט., ב) ג"ז סס וש"ב, ג) [בכת"י: ולאפוקין], ד) כתובות יד. עדיות פרק בתרא מ"ג, ה) [בכת"י נוסף בפיקפק: ר' אליעזר אומר], ו) יבמות לז., ז) [ל"ל אלעזר], ח) [ל"ל אלעזר], ט) יבמות סט., י) כתובות יג. טו. לעיל עד., כ) [בכת"י וכן היה רבי אליעזר אומר. בדפו"ר כלפינו אלעזר. אחמה הרש"ל מגיה דל"ל אליעזר. ועיין במסה"ש לעיל עד ע"א במשנה], ל) מוספתא דקדושין פ"ה ה"ב, מ) [בכת"י: פיון שבתמקע שם גיותו ממנו. ו"ע"ז" ליתא. בדפו"ר שם ע"ז יגיות. אמנם בתוה"ר מקיים הגירסא דהמ"ר בדוקא], נ) [מ"אלא" כ"ס. (מ"ש. אמנם עיין בשלי"ן)], ס) [ע' רש"ל וברש"ר נדה סט.], ע) [ויקרא כא. טו. ועי' תמורה ה ע"ב], פ) [בדפו"ר: האסה], צ) [בדפו"ר סבור, והרש"ל מגיה וסבור], ק) [בדפו"ר: הוא והיא, גרים יסיס הם המחזיקין את וכו'], ר) [ויקרא כב. יב], ש) [בכורות מט:], ת) [ל"ל אלעזר], א) [בדפו"ר: והאחד], ב) [נראה ט"ס ואל"ל כר"ג (כבהמשך דבריו)], ג) [אף] ממזר וכו'],

מוסף רש"י

מצרי שני. פסול וחרעו כשר, לפ"ק כיון דהוא פסול פוסלה בביאה, לר' יוסי לא פסיל. מגרי ואמומי שני, ביאתן בעבירה דכתיב (דברים כג) שלישי ולא שני (יבמות סט.). גר עמוני. הוא וכנו וכן בני עד סוף העולם פסולין, אבל בתו כשרה, דקיימא לן עמוני ולא עמונית, לר' יוסי דתלי טעמא בכל שזרעו פסול, הואיל ויש זרעו פסול פוסל, ולר' שמעון דתלי טעמא בנמי לא פסיל (שם). אלמנת עיסה. עיסה לשון ספק, אלמנת עיסה שהיא בתה מכה ספק חלל שנטמע בה ספק חלל, כגון שזרק בעל אמו הראשון לה נט, ספק קרוב לו ספק קרוב לה ומת ומצאת זו ספק גרושה ספק אלמנה, ונשאה כהן ויולד ממנה בן, זהו ספק חלל, והעיד ר' יהושע על אלמנתו של זה שהיא כשרה (כתובות יד.). ארוסה שעיברה רב אמר הולד ממזר. ולאי, דנחר רובא דעלמא שריגן ליה ומתעיגים אתרייא הוי (יבמות סט.).

מוסף תוספות

א. דקי"ל כר' יוסי דאמר גר נושא ממזרת. שלכ"ל: משום דקים ליה לתלמודא דר' אליעזר שרי גר בממזרת וכ"ש בספק ממזרת. תוס' הרא"ש. ועי' תוס' רי"ד עוד פירוש.

תום' ר"י הזקן

הכל מודים. הני תנאי דלעיל. אלמנת עיסה. פר"ש מי שהיא אלמנה מאיש שהיה כעיסה ספק מדומעת כך בעלה הוא ספק חלל. והר"ם פירש בקדושה פי"ט מאיסורי ביאה [הכ"ג] שנתערב במשפחה ספק חלל או ספק נתין או ספק ממזר, והמשיל משפחה זו (כמשפחה) [כעיסה] שנתערבה חלקיה כשנילוש הקמח, ופירש ספק ספקא שמא זו אלמנת אותו ספק שמא אינה אלמנתו, ואת"ל שהיא אלמנתו שמא לא היה חלל או ממזר. ופסק דמותרת ג) כרשב"ג כמ"ש פ"ק דכתובות. והכא גרסינן רשב"ג ובעדיות [פ"ח מ"ג] בסיפא דהאי משנה גרסינן ר"ג והלכתא כותיה. ור"ש פירש ספק ספקא [בעלה] היה ספק והיא באה מכתו לפיכך נקרא ספק ספקא. הלל שונה. בברייתא דעשרה יוחסין ותני דכל האסורין לבא בקהל מותרים לבא זה בזה, ג) ממזר ודאי בספק, [כ]דאמרינן ביבמות [פרק החולץ לז. א]. [ארוסה שעיברה. ביבמות] פרק אלמנה [סט. ב]. ושם כיארנוה יפה.

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הל' כג סמג לאוין קכב טוש"ע אה"ע סי' ב סעי' ה וטור סי' ז:

מז ב מיי' שם פט"ו הלכה י סמג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סי' ד סעיף כז:

ג [מיי' שם הל' יא טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' יח]:

מח ד מיי' שם הל"ח טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' כב:

תורה אור השלם

1. בָּנִים אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְיָ׃ דברים כג ט

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה אלמנת וכו' ספק ספיקא. נ"ב ע"ס בכתובות עוד פי' אחר על ספק ספיקא: